

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1939 kl. 11 f. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om undervisning i mjölkning i jordbruksbetonad fortsättningsskola.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 226, hava herr *Anton Pettersson* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för upptagande av undervisning i mjölkning som ordinarie ämne i jordbruksbetonad fortsättningsskola.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från skolöverstyrelsen och lantbruksstyrelsen, och äro nämnda yttranden såsom bilagor fogade härvid.

Såsom skolöverstyrelsen framhållit, torde redan nu i jordbruksbetonad fortsättningsskola förekomma teoretisk undervisning i mjölkning samt om mjölken och dess behandling. Motionärerna ifrågasätta emellertid, att denna undervisning skulle bliva obligatorisk och kombineras med praktiska övningar.

Utskottet.

Det i motionen framförda uppslaget är behjärtansvärt icke minst med tanke på att därigenom den stora arbetsbörda, som vanligen åvilar husmodern i ett jordbrukarhem, skulle kunna lättas. Motionärerna synas emellertid icke hava tillbörligt beaktat, att vid fortsättningsskolorna nödiga förutsättningar för meddelande av praktisk undervisning i detta ämne icke alltid äro för handen exempelvis i form av för ändamålet lämpliga lärarkrafter eller ladugård för de praktiska övningarnas bedrivande.

På grund härav och då i varje fall, såsom lantbruksstyrelsen framhållit, resultatet av en kommande omläggning av undervisningen i fortsättningsskolan synes böra avvaktas, finner sig utskottet, i likhet med skolöverstyrelsen och lantbruksstyrelsen böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 mars 1939.

På utskottets vägnar:

K. A. JOHANSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *K. A. Johanson, Wistrand, Bodin, Härdin, Nils Andersson, Herman Ericsson, Elon Andersson* och *Bror Nilsson*.

Till Riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Sedan Kungl. Maj:t genom remiss den 10 februari 1939 anbefallt skolöverstyrelsen att senast den 10 mars 1939 till Eder inkomma med yttrande över en i första kammaren väckt motion, nr 226, om undervisning i mjölkning i jordbruksbetonad fortsättningsskola, får överstyrelsen i ärendet anföra följande.

Motionärerna yrka, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för upptagande av mjölkning som ordinarie ämne i jordbruksbetonad fortsättningsskola. Som motiv framhålles, att husmödrarna i de svenska lanthemmen, vilka numera ha att till stor del ensamma svara för hemmens skötsel och till följd därav ofta genom jäkt och överansträngning drabbas av sjukdomar och nervösa sammanbrott, böra i så måtto beredas en lättnad i arbetet, att de olika familjemedlemmarna vid behov kunna avlösa husmodern i arbetet. Särskilt borde denna avlösning äga rum i fråga om mjölkningen, och försök borde göras att intressera den manliga och kvinnliga ungdomen i landsbygdshemmen att hjälpa till därmed. Utbildning i mjölkning borde därför erhållas redan under folkskoletiden. Lämpligast vore dock att upptaga denna utbildning på fortsättningsskolans arbetsplan.

Överstyrelsen vill till en början påpeka, att teoretisk undervisning om mjölkning samt om mjölken och dess behandling redan nu i regel torde förekomma i yrkesbestämda fortsättningsskolor i anslutning till jordbruk med binärningar. Att denna undervisning icke kombineras med praktiska övningar får väl i främsta rummet tillskrivas den omständigheten, att fortsättningsskolorna ej ha tillgång till vare sig ladugård med besättning eller mjölkningsattiralj. Det finnes nämligen i gällande stadgebestämmelser för fortsättningsskolan ingenting som hindrar, att även vid detta slag av arbetskunskap undervisningen ordnas praktiskt, i den mån förutsättningar därför äro för handen.

I motionen göres emellertid gällande, att "den slutliga undervisningen, som måste förläggas till ladugårdar", borde kunna "inskränkas till några få övningar". Överstyrelsen, som icke har anledning bestrida detta, tillåter sig då ifrågasätta, om icke dessa få övningar kunde, utan inkräktande på fortsättningsskolans undervisningstid, förläggas till respektive lärjungars hem under inseende av husmodern själv, som på detta område under de av motionärerna åsyftade förhållandena väl får betecknas som speciellt sakkunnig. Ehuru motionärerna synas förmena, att det måste krävas särskilda anstalter från statens sida för att intressera den manliga och kvinnliga ungdomen i landsbygdshemmen för mjölkning, vill överstyrelsen för sin del icke tro, att de svenska lanthemmen icke skulle förmå framkalla tillräckligt intresse för ifrågavarande arbetsuppgifter, sedan de teoretiskt förberetts i skolan.

Några särskilda åtgärder i anledning av den föreliggande motionen anser sig överstyrelsen icke kunna tillstyrka.

Stockholm den 25 februari 1939.

Otto Holmdahl.

Gottfrid Björkman.

/Gustaf Titz.

*Bilaga 2.**Till Riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.*

Kungl. Lantbruksstyrelsen har anbefallts att till Eder avgiva utlåtande över en inom riksdagen väckt, till Eder hänvisad motion, I: 226, om undervisning i mjölkning i jordbruksbetonad fortsättningsskola.

Med anledning härav får Lantbruksstyrelsen anföra följande.

Vid såväl det mindre som det medelstora jordbruket är med nu rådande brist på kvinnlig arbetshjälp den arbetsbörda, som åvilar husmodern, oftast alltför tung. Hon måste i regel icke endast sköta själva hemmet utan jämväl deltaga i arbetet på åker och äng och i ladugården.

Bland de arbetsuppgifter, som sålunda i regel tillkomma jordbrukarhustrun, utgör den dagligen återkommande mjölkningen ett av de tyngsta arbetena. Icke nog med att detta arbete tager både tid och krafter i anspråk, utan det binder — såsom ock motionärerna framhållit — husmodern vid gården, såvida icke någon annan i hemmet kan hjälpa henne med detta arbete.

Svårigheten att erhålla arbetshjälp vid jordbruket sammanhänger med andra problem av både ekonomisk och social natur samt har tvingat många lantbrukare även vid det mindre jordbruket att installera mjölkningsmaskiner för att därigenom underlätta mjölkningsarbetet. De flesta ha dock på grund av ekonomiska och andra skäl, bland annat brist på lämplig kraftkälla, icke kunnat göra detta, och i dem tillhöriga ladugårdar måste mjölkningen alltjämt ske för hand.

Genom av hushållningssällskapen — i regel med bidrag av statsmedel — och av landsbygdens ungdomsorganisationer anordnade mjölkningskurser har både den manliga och kvinnliga ungdomen erhållit undervisning i mjölkning, och genom mjölkningstävlingar har man sökt intressera ungdomen för detta arbete.

På lämpligt sätt anordnad undervisning i mjölkning i den jordbruksbetonade fortsättningsskolan skulle säkerligen också bidra till ökad förståelse för detta arbete och öka tillgången på arbetskraft för detta arbetes utförande. Det är dock givet, att denna undervisning icke får drivas för hårt, så att eleverna bli överansträngda, ty då förlora de lätt lusten att lära sig detta arbete.

Vid denna undervisning torde — såsom motionärerna framhållit — kunna användas konstgjorda juver. Av särskild vikt är att eleverna icke endast lära sig de rätta handgreppen vid mjölkningen och juvrets tömning utan även att utföra detta arbete på ett ur hygienisk synpunkt tillfredsställande sätt. Efter denna förberedande undervisning med konstgjorda juver böra övningarna fortsättas i någon skolan närbelägen ladugård och därefter eventuellt avslutas med en mjölkningstävling.

Ordandet av sådan undervisning förutsätter emellertid tillgång på dels lämpliga lärare, dels ock vederbörande skola närbelägen ladugård, där eleverna kunna få bedriva sina mjölkningsövningar.

Som lärare i de jordbruksbetonade fortsättningsskolorna tjänstgöra i regel folkskollärare, vilka för meddelande av denna undervisning genomgått särskilt anordnade utbildningskurser. Vid dessa kurser torde emellertid någon praktisk undervisning i mjölkning icke hava förekommit. Såsom lärare i mjölkning torde i stället kontrollassistenter och i vissa fall även vandringsrättare kunna anlitas.

Beträffande frågan om införande av mjölkning som obligatoriskt läroämne i den jordbruksbetonade fortsättningsskolan torde föreskrift härom icke vara

nödvändig, ity att nu gällande bestämmelser ifråga om undervisningen icke torde lägga hinder i vägen för ordnandet av en mera praktiskt betonad undervisning vid dessa skolor.

Där lämpliga lärarkrafter och ladugårdar finnas tillgängliga, torde sålunda undervisning i mjölkning redan nu kunna anordnas.

Lantbruksstyrelsen vill ock erinra om att de norrländska hushållningssällskapen samt Kopparbergs läns hushållningssällskap anhållit om utredning angående sådan omorganisation av den jordbruksbetonade fortsättningsskolan, att undervisningen vid densamma skulle bli mera praktiskt inriktad.

I utlåtande över denna framställning har Skolöverstyrelsen bland annat framhållit, att hinder icke möter för anordnande av en sådan praktiskt lagd undervisning i denna fortsättningsskola.

Vid införande av ett sjunde skolår i folkskolan torde fortsättningsskolan komma att göras ettårig, i samband varmed enligt Lantbruksstyrelsens mening en omläggning av undervisningen vid den jordbruksbetonade fortsättningsskolan torde böra ske.

Då det redan nu synes vara möjligt, att, där lärarkrafter och lokala förhållanden så medgiva, upptaga mjölkning såsom läroämne i den jordbruksbetonade fortsättningsskolan och då resultatet av en kommande omläggning av undervisningen i fortsättningsskolan torde böra avvaktas, finner Lantbruksstyrelsen sig icke kunna tillstyrka bifall till föreliggande motion.

Stockholm den 27 februari 1939.

H. Sylvan.

Arne Pettersson.